

जलसंधारणाचा कार्यक्रम अधिक व्यापक
होण्यासाठी पाणलोट विकास चळवळ
कार्यक्रमाची अंमलबजावणी.
पाणलोट सप्ताह साजरा करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग,
शासन निर्णय क्र. जलसं२००८/प्र. क्र. ५५/जल-८
मंत्रालय, मुंबई - ४०००३२
दिनांक : २७ ऑक्टोबर, २००८.

वाचा : ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग,

- (१) शासन निर्णय क्रमांक: जलसं २००८/ प्र.क्र.६१/ जल-८, दिनांक २५ ऑगस्ट, २००८.
- (२) शासन निर्णय क्रमांक : केंपुयो २००८/प्र.क्र.४२/जल-८, दिनांक २१ ऑगस्ट, २००८.
- (३) केंद्रीय कृषि मंत्रालयाचे पत्र क्र.१८-८/२००७-एनआरएम-१, दिनांक ८ ऑक्टोबर, २००८.
- (४) आयुक्त (कृषि) महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे पत्र क्र. मृद-१/१००८/जस/भाग-१/३७७७/०८, दिनांक १६ ऑक्टोबर, २००८.

प्रस्तावना :

राज्यातील बहुतांशी कोरडवाहू क्षेत्र व पाण्याची उपलब्धता, वारंवार येणारी दुष्काळ सदृष्ट परिस्थिती विचारात घेवून राज्यात मृद व जलसंधारणाचा कार्यक्रम गेल्या अनेक वर्षांपासून राबविण्यात येत आहे. राज्यात राबविण्यात येणाऱ्या पाणलोट विकास कार्यक्रमाच्या प्रत्येक टप्प्यात लोकसहभाग घेणे, पाणलोटच्या निरनिराळ्या कामांची देखभाल करणे, उपलब्ध होणाऱ्या पाण्याचा काटकसरीने वापर करून जास्तीत जास्त उत्पादन मिळविणे हे उद्दिष्ट लक्षात ठेवून जलसंधारण कार्यक्रम हा एक पाणलोट विकास चळवळ म्हणून राबविण्यास संदर्भाधिन शासन निर्णय दिनांक २५ ऑगस्ट, २००८ अन्वये मान्यता देण्यात आली आहे.

२. पाणलोट विकास चळवळीचे स्वरूप प्रामुख्याने पाणलोट विकास कार्यक्रम यांना विविध माध्यमाद्वारे प्रसिध्दी देणे, जलसंधारण कामांना अधिक गती देणे, ग्रामिण भागातील जनतेमध्ये जल, भूमी व इतर नैसर्गिक साधनसंपत्ती संवर्धनाबाबत आस्था निर्माण करणे व त्याचे जतन करण्यासाठी लोकजागृती निर्माण करणे या कार्यक्रमावर भर देण्यात आलेला आहे. वरील उद्दिष्ट साध्य करण्यासाठी इतर कार्यक्रमाबरोबरच पाणलोट सप्ताह साजरा करण्यासाठी विशेष कार्यक्रमाचे आयोजन करून पाणलोट विकास चळवळ सर्वसाधारण लोकांसमोर कालबद्धरित्या पोहोचविणे ही बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :

जलसंधारणाचा कार्यक्रम अधिक व्यापक करणे, पाणलोट विकास कार्यक्रमाच्या प्रत्येक टप्प्यात लोकसहभाग घेणे, याकरीता विविध स्तरावर सातत्याने प्रसिध्दी देणे, पाणलोट सप्ताह आयोजित करणे इत्यादी माध्यमाद्वारे पाणलोट विकास चळवळ कार्यक्रम राबविण्यास संदर्भाधिन दिनांक २५ ऑगस्ट, २००८ अन्वये मान्यता देण्यात आलेली आहे. या व्यतिरिक्त केंद्र पुरस्कृत राज्य भूमी उपयोग मंडळ या योजनेअंतर्गत संदर्भाधिन दिनांक २१ ऑगस्ट, २००८ अन्वये मान्यता देण्यात आली आहे. सदर योजनेअंतर्गत नैसर्गिक साधन संपत्तीचे शास्त्रोक्त व्यवस्थापन करण्याच्या उद्दिष्टाने जनजागृती मोहीम, तांत्रिक मार्गदर्शन, प्रसिध्दी इत्यादी बाबींवर भर देण्यात आला आहे.

.....२

२. पाणलोट विकास चळवळ कार्यक्रमाची प्रभावी अंमलबजावणी करण्यासाठी पाणलोट सप्ताह दिनांक १४ नोव्हेंबर, २००८ ते २० नोव्हेंबर, २००८ या कालावधीत साजरा करण्यास शासन मान्यता देण्यात येत आहे. याच कालावधीत संदर्भाधिन दिनांक ८ ऑक्टोबर, २००८ च्या पत्रान्वये केंद्रीय कृषि मंत्रालयाने राज्य भूमी उपयोग मंडळ या योजनेअंतर्गत पाणलोट सप्ताह साजरा करण्यास मान्यता दिली आहे. हे लक्षात घेता याच कालावधीत केंद्र पुरस्कृत योजनेअंतर्गत देखील पाणलोट सप्ताह साजरा करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.

३. उपरोक्त कालावधीत पाणलोट सप्ताह लोकप्रतीनिधी तसेच शासकिय विभाग यांच्या एकत्रित सहभागाने राबविण्यात यावा. जलसंधारणाच्या विविध कामांची माहिती ग्रामिण भागातील जनतेपर्यंत पोहोचविणे, जलसाक्षरता वाढविणे, जलसंधारणाचा कार्यक्रम खऱ्या अर्थाने लोक चळवळ म्हणून मान्य करणे, नैसर्गिक साधनसंपत्तीचे शास्त्रोक्त व्यवस्थापन करणे इत्यादी बाबींची अंमलबजावणी परिणामकारकरित्या होण्यासाठी खाली दर्शविल्याप्रमाणे विविध कार्यक्रम आयोजित करण्यास शासन मान्यता देण्यात येत आहे.

- १) लोक प्रतिनिधींच्या हस्ते विविध कार्यक्रमाचा शुभारंभ करणे.
- २) आकाशवाणी, दूरदर्शन, वृत्तपत्रे इत्यादी प्रसिध्दी व प्रचार माध्यमांच्या सहाय्याने विशेष कार्यक्रम आयोजित करणे.
- ३) पाणलोट दिंडीचे आयोजन करणे, शेतकरी मेळावे, शिवार फेरी आयोजित करणे.
- ४) पाणलोट विकासासंबंधी विविध स्तरावर प्रदर्शने, चर्चासत्रे, कार्यशाळा आयोजित करणे.
- ५) पाणलोट व जलसंधारण कार्यक्रमावर आधारित पथ नाटये, निबंध स्पर्धा, किर्तने, भारुड, पोवाडे, विविध चर्चा सत्रे इत्यादींचे आयोजन करणे.

३. दिनांक १४ नोव्हेंबर, २००८ ते दिनांक २० नोव्हेंबर, २००८ या कालावधीत साजरा होणाऱ्या पाणलोट सप्ताहामध्ये राष्ट्रीय कृषि विकास योजनेअंतर्गत शेततळे योजनेखाली मंजूरी दिलेल्या लाभार्थ्यांना मंजूरी आदेशाचे वितरण जिल्हा व तालुका स्तरावर विशेष कार्यक्रमाचे आयोजन करून देण्यात यावे.

४. कृषि विभागामार्फत कृषि दिंडीचा कार्यक्रम माहे नोव्हेंबर, २००८ या महिन्यात आयोजित करण्यात येणार आहे. आयुक्त (कृषि) महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांनी उपरोक्त पाणलोट सप्ताहाच्या कार्यक्रमाचा, कृषि दिंडीच्या कार्यक्रमाशी योग्य समन्वय साधून वर निर्देशित केलेले विविध उपक्रम राबविण्यासाठी आवश्यक मार्गदर्शक सूचना सर्व क्षेत्रिय अधिकाऱ्यांना तातडीने निर्गमित कराव्यात.

५. शासन निर्णय जलसंधारण विभाग दिनांक १४ डिसेंबर, २००६ अन्वये जिल्हाधिकारी यांच्या अध्यक्षतेखाली पाणलोट विकास कार्यक्रमाच्या समन्वयासाठी समिती गठीत करण्यात आली आहे. या समितीचे जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी हे सदस्य सचिव आहेत. हे लक्षात घेता पाणलोट सप्ताह साजरा करण्याची जबाबदारी या समितीची राहिल. पाणलोट सप्ताहाचा कार्यक्रम साजरा करण्यासाठी जिल्हा स्तरावरील सर्व संबंधीत यंत्रणांचा सहभाग या कार्यक्रमात राहिल याची दक्षता घेण्यात यावी.

६. पाणलोट सप्ताह यशस्वीरित्या साजरा करण्याची जबाबदारी ही संबंधित जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी यांची राहिल. या करीता संचालक, मृदसंधारण व पाणलोट क्षेत्र व्यवस्थापन, कृषि आयुक्तालय, पुणे हे नोडल अधिकारी रहातील.

७. वरील कार्यक्रम सन २००८-२००९ मध्ये राबविण्यासाठी संदर्भाधिन शासन निर्णय दिनांक २१ ऑगस्ट, २००८ आणि दिनांक २५ ऑगस्ट, २००८ अन्वये मंजूर व वितरीत केलेल्या निधीतून

रु.५०.०० लक्ष (अक्षरी रुपये पन्नास लक्ष फक्त) निधी खर्च करण्यासाठी मान्यता देण्यात येत आहे. केंद्र पुरस्कृत योजनेअंतर्गत या कार्यक्रमासाठी मंजूर केलेल्या निधीचा प्राथम्याने विनियोग करावा. या निधीचे आवश्यकतेनुसार जिल्हा निहाय वितरण करण्यासाठी संचालक, मृदसंधारण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांना प्राधिकृत करण्यात येत आहे. पाणलोट सप्ताहामध्ये जिल्हानिहाय दिलेल्या कार्यक्रमाचा अहवाल आयुक्त कृषि, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांनी केंद्र शासनास तसेच राज्य शासनास एक महिन्याच्या कालावधीत सादर करावा.

८. हा शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या वेबसाईटवर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक संकेतांक क्रमांक २००८१०२७१७३००४००१ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(रेखा भिडे)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन.

प्रति,

मा. राज्यपाल यांचे सचिव,

मा. मुख्यमंत्री यांचे सचिव,

मा. उपमुख्यमंत्री यांचे सचिव

मा. मंत्री (जलसंधारण), यांचे खाजगी सचिव

मा. राज्यमंत्री, (जलसंधारण) यांचे खाजगी सचिव

सर्व मा. मंत्री, राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव,

मा. उपाध्यक्ष, महाराष्ट्र राज्य जलसंधारण सल्लागार परिषद.

प्रमुख मार्गदर्शक, महाराष्ट्र राज्य जलसंधारण सल्लागार परिषद,

मुख्य सचिव यांचे सहसचिव,

सर्व अप्पर मुख्य सचिव/ प्रधान सचिव/ सचिव, मंत्रालयीन विभाग

सर्व विभागीय आयुक्त,

आयुक्त (कृषि), महाराष्ट्र राज्य, पुणे,

संचालक, मृदसंधारण व पाणलोट क्षेत्र व्यवस्थापन, महाराष्ट्र राज्य, पुणे

सर्व संचालक, कृषि आयुक्तालय, पुणे

मुख्य अभियंता, लघु पाटबंधारे (स्थानिक स्तर), पुणे

संचालक, सामाजिक वनीकरण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे,

संचालक, भूजल सर्वेक्षण व विकास यंत्रणा, पुणे,

सर्व जिल्हाधिकारी,

सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद, / सर्व प्रकल्प संचालक, जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा,

सर्व विभागीय कृषि सहसंचालक,

सर्व अधीक्षक अभियंता, पाटबंधारे, / सर्व अधीक्षक अभियंता, लघु पाटबंधारे, (स्थानिक स्तर)

संचालक, अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई, / महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क, मुंबई (प्रसिध्दी करीता),

सर्व जिल्हा अधीक्षक कृषि अधिकारी,

सर्व सहसंचालक, सामाजिक वनीकरण वृत्ते,

सर्व मुख्य वनसंरक्षक, / सर्व उपवनसंरक्षक,

सर्व उपसंचालक, सामाजिक बनीकरण.

सर्व उपायुक्त (विकास),

महालेखापाल -१/२, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई/नागपूर. (लेखा परिक्षा/ लेखा व अनुज्ञेयता) (३ प्रती)

अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई (३ प्रती)

निवासी लेखापरीक्षा, अधिकारी, मुंबई. (३ प्रती)

जिल्हा कोषागार अधिकारी, सर्व. (३ प्रती)

नियोजन विभाग / वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई

सर्व उपसचिव/अवर सचिव/कक्ष अधिकारी, ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग.

जल-८ (निचडनस्ती) ग्रा.वि. व ज.सं.विभाग, मंत्रालय, मुंबई.